

BITVA NÁRODŮ

VZPOMÍNKY na události minulých věků jsou nevyhnutelné za našich dnů, by patrně bylo, jak dějiny se opakují. Jsou nutny, aby bylo naznačeno, že i v minulosti častokrát ztroskotaly se sny o převaze nad celým světem. V Napoleonovi mohli různí "dobývatele" viděti výstražný příklad a poněvadž zůstali lhostejnými k jeho tragédii, zakončili svoji kariéru stejně neslavně jako veliký válečník minulého století. Němci v odchodu slavného Korsikána bylo kus tragiky. Odehod císař Viléma byl toliko zakončením komedie, kterou tento náčelník provozoval po řadu let.

Nebude nezajímavá s ohledem na události minulých dnů vzpomínání na velkou "bitvu národů", udávající se dne 18. října, 1813, u Lipska, jež znamenala pád mocí Napoleonových a vzestup mocí Německa. Němci této bitvě přikládali vždy ve své historii velký význam a naznačili to obrovitým pomníkem, který zřídili na bojišti a na který dali si nápis: Gott mit uns. Nebyl to pomník osvobození ujařmeného národa. Byl to pomník Německa, jež zbudovalo jej v předpokladu, že stane se světovládou. Zbudován byl na půdě kde kdysi sídlili polabší Slované, kteří zhyznuli pro velikost Germanie, jako měli zhyznouti dle německých — dnes již značených — výpočtů i národové jimi, nejvíce střední a východní Evropě.

Byla to tato historická "bitva národů", jež umožnila novou úpravu mapy Evropy, obnovení starých dynastií, znovujarvení národnosti a vzestup německé moci, jakkoli teprve v Waterloo práce tato byla dokončena. Tehdy stejně jako za našich dnů takměř všechny evropské národnosti zataženy byly do velkého zápasu. "Spojení" té doby postavili se proti Napoleonovi — aliance na poli u Lipska zastoupena byla armádami Rakouska, Ruska, Pruska a Švédska. Anglie taktéž byla členem této koalice, ale její armády pod Wellingtonem pochodovaly na Paříž po španělském poloostrově, dbející vítězství po vítězství nad francouzskými armádami, vedenými Napoleonovým bratrem Josefem.

V rádech Napoleonovy armády v Sasku celá řada národností evropských byla zastoupena; byli tu Němci, Španělé, Italové, Portugalci a polské legiony. Spojené armády spojené u Lipska čítaly, dle nejlepších vojenských autorit, 295,000 mužů s 1,400 děly. Napoleon po katastrofálních bitvách, jež následovaly jeho vítězství u Drážďan, byl schopen shromáždit toliko asi 160,000 mužů se 700 děly. Kniže Švarcenberk byl vrchním velitelem spojeneckých vojsk a Napoleon sám velel armádám francouzským. Byla to čtyřdenní bitva, jež zahájena byla ráno dne 16. října roku 1813. Byla to současně jedna z nejkrvavějších bitev v Napoleonových kampaňích.

Byla celá řada nitek osudu, jež vtékala byla do sítě, do které polapen byl velký dobyvatel v osudné "bitvě národů." Moskva byla jednou z nich — velké jeho armády nebylo více, její kosti roztrouseny byly po ruských pláních. Mír v Tiltsitu byl jinou. Zde Napoleon, jakkoli měl Prusko pod svým podpatkem, nezdržel je úplně a ponechal Hohenzollerny na trůně s právem udržovati si stálou armádu o čtyřiceti tisících mužích. V době bitvy u Lipska tato armáda vzrostla v důsledcích tajné organizace na armádu o 200,000 mužích s Blücherem, Hindenburgem té doby, ve svém čele, jsouc naplněna touhou po pomstě.

Jinou osudnou nitkou bylo příměří, které povolil Napoleon spojencům po svém vítězství u Bautzenu, kdy cesta k Berlínu byla otevřena a měl nejlepší příležitost docílití vítězství nových, kdyby byl pokračoval ve své ofenzivě. A k tomu pak dlužno připojiti ještě unavenost Napoleonových maršálů, u kterých bojovná vášně počala ochabovati, a stejně znalátnost jeho samotného, neboť v té době již poklesával na duchu a celé body dvedl vyseďet u svého stolku před válečnými mapami, aniž se na ně podíval. Napoleonovo poslední velké ví-

tězství, docílené na německé půdě, bylo ono u Drážďan ve dnech 26. a 27. srpna. Následovány byly řadou menších bitev u Kulmu, Gross Berenu a Katzbachu, jakož i v jiných místech, kde menší oddíly francouzské armády potkala katastrofa. Ve válečné radě spojenců Bernardotte, jeden z bývalých Napoleonových maršálů, seznámený s jeho metodami, navrhl, aby napadena byla křídla francouzské armády, jež nebyla řízena osobně Napoleonem, zatím co by se ustupovalo před sbory, jimž velel sám Napoleon, tak aby lákán byl pozvolna od své základny v Drážďanech a přinucen k svedení rozhodné bitvy u Lipska. Kredit za provedení těchto plánů dává se Blücherovi a jeho armádě.

Čtyři týdny po bitvě u Drážďan Napoleon nacházel se s armádou svou u Dubenu. V té době došla zpráva, že Blücherova armáda je ve Wirttenbersku a Švarcenberk nachází se jižně od Lipska. Severní armáda pod Bernardottem opírala se o Blücherovo levé křídlo, leč to nebylo známo Napoleonovi. Napoleon rozhodl se udeřiti na Blüchera a se starou jistotou zahájil postup ku předu. Ale Blücher uhnul se Napoleonovu pravému křídlu a ponechal armádu Bernardottovu proti Napoleonovi. Spojení těchto tří armád bylo by znamenalo odříznutí Napoleona od Francie, ale Bernardotte nebyl pohotov a ustoupil směrem severním.

Dne 15. října Napoleon soustředil svoje vojska na východ od Lipska, máje jenom slabý oddíl na západě. Téhož večera spojenci pak rozestavili svá vojska, aby je mohli napadnouti. Bitva byla zahájena bez Bernardotta, který následkem svého ústupu nebyl s to dorazit na bojiště před 18. říjnem. Napoleon řídil bitvu osobně s pahorku Wachau.

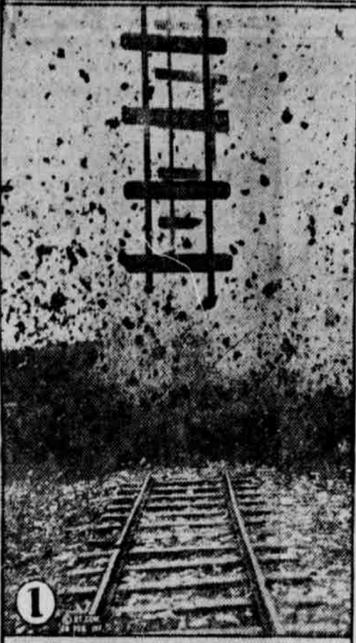
O deváté hodině ránní dne 16. října bitva byla zahájena obrovskou kanoádou podél celé fronty. Švarcenberk zahájil útok na Napoleonovo pravé křídlo podél řeky Pleisse. Došlo k zoufalým bojům podél celé linie a ztráty byly veliké na obou stranách následkem těsné formace obou armád. Zahájil ofensivu, Napoleon nařídil prudký dělostřelecký ohně proti středu nepřitele, po kterém následoval útok osmi tisíce jezdců, podporovaných pěchotou generála Lauristona a Victora.

Francouzská jízda prorazila si cestu nepřátelskými liniemi a postoupila takměř až k úpatí pahorku, se kterého ear Alexander a král pruský Vilém Třetí pozorovali bitvu. Když byl Napoleon v tomto okamžiku byl získal slibem pomocí maršála Ney, šťestí válečné by se bylo obrátilo. Němci Ney, stejně jako Grouchy, u Waterloo, jež zklamal, máje plně ruce práce s armádou Blücherovou. Kozáci pod velením Alexandrových postavili se na odhodlaný odpor a francouzská jízda přimucena byla k ústupu. Maršál Blücher odrazil sbory maršála Ney a velkými ztrátami. Když slunko zapadlo nad zakrvaveným krajem, Napoleon viděl, že ztratil bitvu. Učinil pokus o docílení příměří, leč toto bylo mu odepřeno.

Následujícího dne, v neděli 17. října, došlo jenom k málo bojům. K obnově prudkých bojů došlo dne 18. října. Bernardotte přišel se svými Švédy a uzavřel mezeru mezi Blücherem a Rakušanými. Saňská armáda, která zorganizována byla Napoleonem, utekla z pole o poledních toho dne a přestoupila na stranu nepřitele. To znamenalo obratný bod v bitvě. Armády spojené od všech stran postupovaly k městu. Vzápově se veškeré naděje na vítězství, Napoleon zahájil přípravy k ústupu, jehož provádění ve dnech 18. a 19. října vyznačovalo se prudkými boji na ulicích a předměstích Lipska.

Jediný most přes řeku Elster poskytl poražené armádě příležitost k ústupu. Tento most zničen byl francouzským seržantem následkem nedorozumění a 15,000 mužů francouzské armády ponecháno bylo v moci nepřitele. Velké množství vojáků utonulo, když pokoušeli se přeplovati řeku a řeka Elster, stejně jako Pleisse, byla plna mrtvol. Ztráty spojených byly odhadovány na 53,000 mrtvých a raněných a ztráty francouzské armády na 15,000 mrtvých, 15,000 raněných, 25,000 za-

Obrázkový doprovod k současným událostem.

1.—Pozoruhodná fotografie míny, vybuchnuší pod železničním mostem, v části fronty, udržované Američany. 2.—Skupina obyvatel z Ecourt—St. Quentin, shromážděných v Arrasu, po svém vysvobození z německého jáma. 3.—Belgičtí vojáci, plazící se k německým liniím.

jatých a 23,000 zanechaných v nemocnicích. Dne 19. října o poledních spojení vítězně vstoupili do města.

Bitva u Lipska byla však toliko počátkem konce. Napoleon provedl skvěle svůj ústup z Německa. Spojení jej následovali a dne 1. dubna byli již v Paříži. Zatím Napoleon ve Fontaineblau podepsal svoji abdikaci. Svolav své maršály, pronesl k poražené své armádě proslulou rozličnou řeč. To bylo v předvečer vyhnanství na Elbu. Napotom svolán byl kongres vídeňský, kde utvořena byla nová mapa Evropy, nikoliv však na základě spravedlnosti a práva, nýbrž na základě sobeckých práv dynastií. Příští mírové konferenci připadne úkol, aby učinila spravedlnosti a právům národů zadost.

Z HISTORIE
MĚSTA TERSTU

ITALSKÁ vlajka opětě vlaje nad Terstem, přístavem Adriaticku, který v středověku byl soupeřem Benátek o sverchovanost v mořeplaveckém obchodu v Adriatickém moři a od roku 1382 patřil Rakousko-Uhersku, kterému zůstal věrným i během italské a uherské revoluce v letech 1848 a 1849.

Téměř od svého vstupu do světové války Itálie řídila hlavní svoje snahy k zmocnění se tohoto města, na které činila si nároky, poněvadž z valné části obydleno je lidem italského původu. Po řadu měsíců město toto bylo v dostřední italských děl a několikrát zdálo se, že Italové nalézají se na pokraji získání tohoto města. Po té přišla velká rakousko-německá ofensiva v prosinci roku 1917 a Italové netoliko byli přinuceni vydati ony části Rakouska, jichž se zmocnili, nýbrž i značně ustoupiti na vlastní svoje území. Po měsíci zoufalý zápas v údolí řeky Piave byl na válkách. Posléze ale spojení poskytl Italům pomoc a postup směrem k Terstu znovu byl zahájen a bylo v něm pokračováno až do shroucení se vojenské moci Rakouska, v jehož důsledku odstraněna byla vojenská překážka mezi Italy a Terstem.

Terst, jediný velký přístav Rakouska, byl tak důležitým pro obchodně ekonomický život a pro vývoj obchodu ve Spojených Státech. Ležící v severovýchodním rohu moře Adriatického, v hluboce zkrveném zálivu Terstském, město stalo se přirozeně střediskem mořeplaveckého obchodu rakouského a současně i střediskem obchodu se zámořím. Jeho velká důležitost obchodní měla v důsledku značný blahobyt obyvatel. Terst stal se městem moderním a jedním z nejdůležitějších v jižní části Evropy. Miliony dolarů byly věnovány na úpravu přístavu. V roce 1910 téměř dvanáct tisíc loď vstoupilo do přístaviště a opětně z něho se vypravilo. Obrát přivozu byl 117 milionů dolarů a vývozu 102 milionů.

Terst, jakkoli po pět set let

byl pod rakouským panstvím, zůstal italským městem. Tři čtvrtiny obyvatelstva Terstu, jež před válkou mělo 180,000 obyvatel, jsou italského původu a italská převládala na ulicích i ve veřejných shromážděních města. Nápis všude byly italské a to netoliko obchodní, ale naznačující jiným ulic.

Byvši založeno více jak století před Kristem římany a známo po dlouhou dobu jako Tergeste, město Terst považováno bylo za jednu z nejdůležitějších předních bašt římské říše. V roce 52 bylo napadeno barbarickými kmeny, přišli z Dalmacie a Panonie, a v roce 33 před Kristem císař Augustus oběhl je valy, po nichž na naše dny zachovaly se stopy. Přes to však město několikrát bylo poškozeno a poborěno v různých válkách a znovu a znovu bylo přestavováno.

Stará část města rozprostírá se kolem zámku, anebo citadely, zbudované v roce 1680. Zde ulice jsou krivolaké a úzké. Nové město je moderní s celou řadou krásných budov. Asi čtyři míle severozápadně od Terstu nalézá se proslulý zámek Miramare, zbudovaný v letech 1854 až 1856 arcivévodou Maximilianem, který později stal se mexickým císařem. Před válkou patřil zámek tento rakouskému císaři a zahrady jeho otevřeny byly obecně.

NÁROD KIRGIZŮV

POSLEDNÍ události v ruské říši upozornily na malý německý výsoce zajímavý národ Kirgizů, obývajících kirgizskou step, jež poimá Orenburgem, ležícím za studeným a drsným Uralem, zabíhajíce jedním cípem k moři Kaspickému a druhým splývá s Tatarskem. Kirgizové jsou národem kočovným, plati žlutavé a žijí po nejvíce v zeměch skrytých a slunečij, neb v domech z cihel na slunečij sušených. Jenom v městech žijí v pohodlnějších domovech.

Po velikých a krvavých výpravách ruských proti Tatarům přišla řada také na Kirgize. Když armáda ruského generála Skobeleva porazila vojsko chánů kandských, byl osud Kirgizů trvale zpečetěn. Před válkou byli již dosti civilisovanými a vedle Tatarů používali v ruské guberniální úředovně administrativě dosti občelného postavení. Náboženství jsou mahomedánské, ačkoli druzí mahomedánský národové tvrdí, že Kirgiz není mahomedán, nýbrž pohan. Zabývají se chovem velbloudů a ovcí. Rozsáhlá step poskytuje jim plnou volnost v jejich kočovném životě a to zvláště v létě. Za to však v zimě stahují se do svých děřev, zasíjí se do ovčích koží a tak přezimují.

U Kirgizů jsou nejvýznamnější jejich konci. Tito malí kirgizští konci vyznamenávají se úzasnou rychlostí a to za všech pohod. V zimě dostanou hustou srst, která je jako samet. Kůň kirgizský třeba po několikahodinové nábaze vyhrabe si na stepi nohou trávu

pod sněhem, a to stačí, aby se nasýtil. — Kirgizské ženy dovedou připravovati výborný kirgizský kaviár, kyselé mléko od kobyl, které jest v létě pravou pochoutkou cestovatelů a řekl bych ideálním osvěžením a lékem pro tuberkulosní lidi.

Hlavním městem Kirgizů jest Turkestan, ležící na středasijské železnici směrem k Tashentu.

Na Kirgizské stepi je přímo pohádkovým západ slunce a idyllické pochody karavan, jež dopravují zboží do všech oblastí Turkestanu a Kaspického moře. Na konec dlužno podotknouti, že před válkou byly vypracovány plány, dle nichž se povede od Volhy Kirgizskou stepi průplav, tak že pustina a písčina se má přeměnit v úrodná pole.

O DYNAMITU

VE válce hrál velkou roli dynamit. Podmínovaná pole, ohromné množství nejrozumnějších prostředků válečné defenzivy — to vše je dílo dynamitu, o němž možno říci, že změnil moderní válku; často je moderní válka více ve znamení dynamitu nežli prachu. A tato traskavina má historii velmi romantickou.

Švéd Alfred Nobel studoval v Stockholmu a potom v Paříži chemii a již za mladých let bylo jeho specialitou studium traskavin. Zvláště zabýval se nitrocelulosou, vynalezenou v letech šedesátých Bracouendem. S touto traskavinou nebylo však téměř ani možno zacházeti, zdálo se, že je vyloučeno nějak prakticky ji zužitkovati a Alfreda Nobela stálo to mnoho pokusů, nežli kombinací sfélné bavlny a traskavé gelatiny vytvořil dynamit, velmi dokonalou látku trháci.

Tento vynález vzbudil v odborných kruzích velkou pozornost, ale obecně byl skoro úplně neznám. V prvéch dobách oznamovala se četná neštěstí, r. 1864 vyletěly do vzduchu celé laboratoře, ale obecně si toho valně nevšimlo. Teprve velké neštěstí r. 1866, když celá loď, vezoucí náklad dynamitu, vyletěla do vzduchu v přístavu linském, při čemž veškeré mužstvo lodi zahynulo, obrátilo pozornost veřejnosti na tajemnou a úžasnou traskavinu. Sláva a jmění Nobelovo rostly velice, r. 1869 zřídil Nobel první laboratoř — továrnu na dynamit v St. Sevranu u Paříže, ale francouzská vláda chovala se k vynálezu jeho dosti zamítavě, nepovolivši mu prostředků k zřízení velkého závodu a dalším pokusům.

Napoleon III. velmi se zajímal o vynález Nobelův, ale jediné, co mohl mu vymoci, byla podpora 100,000 franků u pařížského bankéře Pereira. Kromě dynamitu nabídl Nobel Francii později svůj vynález prachu, vyvinutého málo dýmu, předeháček bezdýmného prachu. I tento vynález vláda francouzská zamítla, načež Nobel odstěhoval celý svůj průmyslový podnik z Francie. Od r. 1885 byl veškeré podniky Nobelovy a akcieové společnosti, vyráběly ne-

jen traskaviny, ale také děla. Na kursovních listech bursovních jsou tyto akcie "Dynamit Nobel" všude znamenány.

O Nobelovi je známo, že jeho život vnitřní byl v největším rozporu s jeho vynálezy. Je ojedinelým zjevem v kulturních dějinách světových, aby muž, který zbohatl vynálezem vražedné látky, věnoval svoje jmění k podpoře akce mírové, věd a umění v známé největší světové nadači Nobelově. Po ustavení akcieové společnosti nechtěl se Nobel do soukromí, žil v San Remo životem filozofa a zemřel zde r. 1896.

VÁLEČNÉ PÍSNE

VÁLEČNÉ písně národů vystihují velkou měrou jejich povahu a snahy. Jisto jest, že nejkrotší písně válečné mají národové utlačovaní a nebojovní, jako na příklad Slované.

Nebojovnější slovanskou národní hymnou jest asi slovinská:

Oj, vzhůru prapor Slávy,
do boje mladá krev,
pro vlastní zdar ať v davy,
hlmi pušek našich hláv:
Oraží ve pravici
bij hromem zlosyny
a rudou jejich krví
msti křivdy otěny.

Starí Čechové mívali svoje válečné písně, z nichž jednou jest: "Kdož jste boží bojovníci," ale v písních této není žádné krvelačnosti, jak nejlépe vystihuje to druhá její sloka:

Tent' Pán velí se nebáti
záhubě tělesných,
velit i život ztratiti
pro lásku bližních svých:
proto posilte zmužile srdcí svých.

Čechové nemají dnes žádných písní válečných. Vždyť sami to doznáváme svou písní:

"Bývali Čechové statní jonáci,
bývali rekové, muži co květ;
bývali, zpívali, hájili, válčili,
tak je znal svět."

Naše tak oblíbená: "Hej, Slované!" jest jen neškodným projevem hrdivosti abstraktního.

Nejvíce válečných písní měli nepochybně Indiáni a jiní divočí národové, a po nich Němci.

Krásnou a oprávněnou z válečných písní moderních jest "Marseillaisa":

Ve zbraň již, dítky Francie,
den slávy na trůn zasedá;
hle, proti nám tyranie
krvavý prapor pozvedá.
Poslyšte, jak ve kraji tam
přichází vraždit v loktech vám
ženy i dítky rozmlé.
Do braně, občané,
v svůj šik se každý řad,
jen dál, jen dál,
krev nejčistá
ať skropí luh i sad.

Dnes přijaly ji za svoji píseň válečnou všechny národy, bojující za svobodu a proti tyranii. Neří polchyby, že přijmou ji za svou někdy i Němci, až jednou vyspějí tak daleko, aby bojovali za skutečnou svobodu.

Nenalezla nikdy jemu rovného. — "Trpěla jsem jaterním neduhem a obličej můj byl pokryt hnědými skvrnami," píše p. I. Baldiová ze Seatlu, Wash. "Po využití dvou láhví Dra Petra Hoboka skvrny zmizely současně s chorobou jater. — Hoboko byl našim rodinným lékařem celá poslední 2 léta a mohu doznati, že jsem nikdy nenalezla léku jemu rovného. Žádný případ nebyl tak beznadějný a žádná nemoc tak vážná, aby Dra Petra Hoboko nepomohlo. — Není lékem lékařnickým, leč prostým, starým, dobou vyzkoušeným bylinným lékem, dodávaným lidu přímo z laboratoře. Adresa: Dr. Peter Fahrney & Sons Co., 2501 Washington Blvd., Chicago, Ill.—Advertisement.

A NATION'S STRENGTH IS IN ITS FOOD SUPPLY
Eat Less — Waste nothing
Create a Reserve
AMERICA MUST FEED 170,000,000 ALLIES